

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА „БАМБИ“ КУЛА

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ УСТАНОВЕ

КУЛА, СЕПТЕМБАР, 2018.ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

1. Уводне напомене.....	3
а. а) Полазне основе програма.....	3
б. б) "Лична карта" предшколске установе.....	4
в. в) Установа и њено окружење.....	7
2. Програм неге и васпитања деце узраста до 3 године.....	8
3. Програм предшколског васпитања и образовања деце од 3 године до укључивања у програм припреме за школу.....	8
4. Припремни предшколски програм.....	11
5. Посебни и специјализовани програми	
а) "Чувамо Светосавље".....	15
б) Неговање српског језика	15
6. Пригодни и повремени програми	
а) Излети	15
7. Програм инклузивног образовања и васпитања.....	15
8. Програм за заштиту деце од дискриминације, насиља , злостављања и занемаривања.....	17
9. Еколошки програм.....	25
10. Сарадња са породицом.....	28
11. Сарадња са друштвеном средином.....	29
12. Културна и јавна делатност.....	29
13. Програм здравствене заштите.....	30
14. Програм социјалне заштите.....	31
15. Програм исхране.....	32
16. Праћење и вредновање предшколског програма.....	33

1.УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

На основу члана 119. Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл. Гласник РС" бр 88/2017), Закона о Предшколском васпитању и образовању ("Сл.гласник РС бр.101/2017.) и Статута Предшколске установе "Бамби" Кула, Управни одбор Предшколске установе "Бамби" Кула, на седници одржаној дана _____ 2018. године, донео је

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ УСТАНОВЕ

а) ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ПРОГРАМА

Полазне основе програма су:

- Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл.гласник РС"бр. 88/2017)
- Закона о Предшколском васпитању и образовању ("Сл.гласник РС бр. 101/2017.)
- Опште основе предшколског програма ("Сл.гласник РС – Просветни гласник" 14/06)
- Уредба о критеријумима за доношење акта о мрежи предшколских установа о мрежи основних школа ("Сл.гласник РС"бр. 75/92, 55/05, 71/05, 101/07 и 65/08))
- Правилник о нормативу средстава за реализацију васпитно образовног рада у предшколским установама ("Сл. Гласник РС" бр.46/94)
- Правилник о ближим условима за почетак рада и обављање делатности установа за децу ("Сл.гласник РС"бр.50/94)
- Правилник о нормативу исхране у установама за децу("Сл. Гласник РС"бр.54/94)
- Правилник о превентивно здравственој заштити и стручној спреми здравствених радника у предшколским установама ("Сл.гласник РС"бр.73/94)
- Правилник о Основама програма социјалног рада у предшколским установама("Сл.гласник РС"бр.70/94)
- Правилник о ближим условима за организовање облика рада са децом и обављање појединих послова и услуга из делатности предшколске установе (Сл.гласник РС"бр34/95)
- Правилник о мерилима за утврђивање економске цене програма васпитања и образовања у предшколским установама ("Службени гласник РС",број 146/2014).
- Правилник о Општим основама предшколског програма (Просветни гласник РС"бр.14/06)
- Закон о финансијској подршци породици са децом ("Сл.гласник РС"бр.16/02)
- Правилник о ближим условима за утврђивање приоритета за упис деце у предшколску установу ("Сл.гласник РС"бр.72/09)

- Правилник о критеријумима за утврђивање мањег односно већег броја деце од броја који се уписује у васпитну групу, ("Сл.гласник РС"бр.18/10)
  - Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника, ("Сл.гласник РС"бр.13/2012)
  - Правилник о вредновању квалитета рада установа , ("Службени гласник РС", 72/09 и 52/11.)
  - Правилник о ближим условима за остваривање припремног предшколског програма ("Службени гласник РС", бр. 18/10)
  - Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника ("Службени гласник РС", бр. 72/09 и 52/11)
  - Правилник о стандардима услова за остваривање посебних програма у области предшколског васпитања и образовања ("Сл.гласник РС" бр. 61/2012)
  - Правилник о врстама, начину остваривања и финансирања посебних , специјализованих програма и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа (Сл.гласник РС" бр. 26/2013)
  - Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновањодатној("Сл.гласник РС"бр,72/09)
  - Правилник о додатној образовној,здравственој и социјалној подршци детету и ученику("Сл. Гласник РС"бр.18/10)
-
- Поред законске регулативе у планирању и програмирању рада водимо рачуна о:
  - Мрежи предшколске установе у Општини
  - Потребама и интересовањима деце и родитеља у односу на облик обухвата, место пребивалишта и специфичним потребама (деца са сметњама у развоју, деца без родитељског старања, породице у стању социјалне потребе)
  - Материјалној, просторној и кадровској могућности Предшколске установе
  - Специфичности услова рада по местима и вртићима
  - Предлозима за промене на основу Извештаја о реализацији плана за протеклу школску годину,
  - Мишљењу стручних тела и актива ,
  - Развојном плану установе за период 01.09.2015.-31.08.2020.године
  - Савременим концепцијама ПВО

б) "ЛИЧНА КАРТА" ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

Предшколска установа "Бамби" Кула је организована на територији општине Кула, са седиштем у Кули, улица Јосипа Крамера бр. 19. Покрива сва насељена места општине: Кула, Црвенка, Сивац, Руски Крстур, Крушчић и Липар.

За рад у овој школској години Установа ће користити 11 вртића:Кула – 4, Црвенка – 2, Сивац – 2, Руски Крстур – 1, Крушчић – 1, Липар – 1.

Вртићи за децу

(капацитети рађени по основу једне смене)

Р бр .	Назив објекта	Бр .	капацитет		Површ. ВРТИЋ А	Површ. дворишта	АДРЕСА
			бр. група	бр. деце			
1.	"Сунчица"	1	6	130	900	1326	Кула, Ј. Крамера 19.
2.	"Маслачак"	1	2	60	305	500	Кула, 16 Дивизије 38.
3.	"Бубамара"	1	1	30	250	1640	Кула, П. Драпшина 128.
4.	"Колибри" *	1	10	270	1438	-	Кула, Лењинова 23.
5.	"Веверица"	1	3	90	256	-	Црвенка, Моше Пијаде 30
6.	"Шећерко"	1	5	105	800	2000	Црвенка, Колинија шћеране б.б
7.	"Чувари осмеха"*	1	6	140	800	1000	Сивац, М.Тита 155.
8.	"Невен"	1	2	50	153	304	Сивац, Санџачка 2
9.	"Цицибан"	1	7	145	715	1535	Р.Крстур М Тита 77.
10.	"Вртуљак"	1	1	30	106	-	Крушчић, М.Тита 26.
11.	"Рода"	1	1	30	159	600	Липар, М.Тита 44.
УКУПНО:		11	44	1060	5882	8905	

НАПОМЕНА:

Капацитети су рађени на бази једне смене. У вртићима са назнаком * радимо у две смене.

Услови рада

Полазећи од савремених концепција предшколског васпитања и образовања и развијања и промоције вредности *ОКРУЖЕЊЕ ЈЕ ТРЕЋИ ВАСПИТАЧ* у опремању установе водимо рачуна да простор буде тако организован да пружа могућност деци да раде заједно, сарађују, омогућава различите облике груписања деце, материјали су груписани, приступачни, деца и породица се укључују у уређење простора; деца имају могућност да манипулишу како структурираним тако и неструктурираним материјалима; изложбени простори у соби и холовима одражавају актуелна дешавања у групи. Целокупан спољашњи и унутрашњи простор расположив је и у функцији је дечјег учења.

Играчке и дидактички материјали набављани су у складу са материјалним могућностима установе и понуде истог на тржишту. Користе се природни и рециклажни материјали, набављани од установе, породице и друштвене средине.

Сви вртићи су опремљени рачунарима и интернет конекцијама што унапређује реализацију васпитно образовног рада, бржу комуникацију између вртића и квалитетнију информисаност запослених.

Континуирано се води брига о безбедности деце, сви вртићи су оградањени, постављени су интерфони, звона на улазним вратима и у четири вртића видео надзор у дворишном делу.

Посебна пажња поклања се отвореним просторима који се редовно одржавају, озелењавају и допуњују реквизитима за игру.

Стручна литература и литература за децу се набавља у континуитету у складу са потребама запослених и новина у области предшколског васпитања и образовања.

Организација рада

Облици рада са децом и могућности обухвата деце

ПУ "Бамби" се обезбеђује остваривање следећих функција:

- васпитно-образовна,
- превентивно здравствена,
- социјална функција,
- исхрана деце.

Целовитост набројаних функција реализоваће се кроз следеће облике обухвата предшколске деце:

- целодневни боравак- јаслице од 6 месеци – до 3 године,
- целодневни боравак – обданиште од 3- до поласка у школу,
- полудневни боравак – забавиште од 5- до поласка у школу
- припремни предшколски програм (у целодневном и полудневном боравку) од 5,5- до поласка у школу

Нисмо у могућности да укључимо сву заинтересовану децу која су се пријавила на Конкурс. Постоји листа чекања у вртићу "Шећерко" у Црвенки и вртићу "Цицибан" у Руском Крстуру.

Основни проблеми који су изражени у остваривању делатности Предшколске установе су :

- Немогућност ангажовања довољног броја извршилаца – Уредба о забрани запошљавања
- још увек недовољна материјална основа за рад и развој делатности,
- дислоцираност појединих вртића,
- деветочасовно радно време у неком вртићима је недовољно да би се изашло у сусрет различитим радним временима родитеља.

Језици на којима се изводи васпитно-образовни рад

Васпитно образовни рад се изводи на три језика : српском , русинском и мађарском.

Радно време установе

За вртић "Чувари осмеха" у Сивцу и "Шећерко" у Црвенки признато радно време је 10 сати , а за остале вртиће целодневног боравка признато радно време је 9 сати. Вртићи: у Кули "Колибри" и у "Чувари осмеха" у Сивцу раде у две смене (5,30 – 21ч.).

Вртићи полудневног боравка: од 7 – 13 часова и од 12,30 до 18,30 ч.

У току летњег распуста престају са радом вртићи у којима се обавља васпитно-образовни рад полудневног боравка.

Вртићи целодневног боравка рад организују током летњих месеци.

в) УСТАНОВА И ЊЕНО ОКРУЖЕЊЕ

Предшколска установа "Бамби" делатност обавља у 11 вртића општине и сваки вртић у свој рада уграђују специфичности свог најближег окружења како у односу на непосредан васпитно образовни рад тако и у односу на стварање подстицајније васпитне средине.

На нивоу места реализује се сарадња са Домовима културе, Месним заједницама, библиотекама , школама, Домовима здравља, јавним установама, привредним предузећима и приватним предузетницима.

2) ПРОГРАМ НЕГЕ И ВАСПИТАЊА ДЕЦЕ УЗРАСТА ДО 3 ГОДИНЕ

Рад са децом јасленог узраста одвија се према Основама програма неге и васпитања деце узраста од шест месеци до три године, где се истиче да се "васпитање и нега деце врши стварањем повољне васпитне средине у којој ће дете стицати искуства по сопственом програму откривајући себе и своју околину, у којој ће бити активно у складу са својим потребама и могућностима". Из тог разлога се у раду са децом јасленог узраста полази од принципа јединства неге и васпитања. Процес неге и

васпитања прилагођава се сваком детету, његовим потребама и могућностима. Индивидуализација је континуирани процес посматрања, праћења и препознавања јединствених карактеристика детета и у складу са тим планирање неге и васпитања. Почев од адаптације, осмишљавања и креирања васпитне средине, планирања прелаза и рутине, различитих активности и игара, понуде играчака и дидактичког материјала и укључивања родитеља, а све у циљу излагања у сусрет индивидуалним потребама деце.

Игра има централно место у раду са децом као водећа активност кроз коју деца расту развијају се и уче.

Медицинске сестре васпитачи планирају и реализују свој рад кроз: организовање активности: моторичких, сензоперцептивних, интелектуалних, музичко ритмичких, графичко ликовних, језичких и драматизације.

У васпитно образовном раду посебна пажња се посвећује остваривању доброг распореда ритма живљења којим се стварају услови за јачање и заштиту децејег организма, оптималном физичком и психичком развоју, усвајању одређених навика и формирању радосног и задовољног детета.

Максималан напор и стручност медицинске сестре васпитачи улажу да период адаптације прође што лакше, да се дете без већих тешкоћа навикне на живот у колективу. Из тих разлога сарадња са родитељима је неопходна, да би се што боље упознало дете, његове потребе, навике и могућности. Период адаптације се континуирано планира за сву новоуписану децу: време и дужина боравка, понуда игара и активности и активно укључивање породице.

Сарадња са родитељима остварује се кроз индивидуалне контакте, родитељске састанке, кутак за родитеље, кућне посете и др. Кроз различите облике сарадње остварује се непосредно пружање информација о актуелностима, о развоју детета, размену педагошких, психолошких сазнања о развоју детета и кроз директно ангажовање родитеља у креирању васпитног процеса и живота васпитне групе и установе у целини.

3) ПРОГРАМ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА ДЕЦЕ ОД 3 ГОДИНЕ ДО УКЉУЧИВАЊА У ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ШКОЛУ

Рад са децом узраста 3-5,5 година одвија се по Основама програма предшколског васпитања и образовања деце од три године до укључивања у програм припреме за школу.

Основе програма заснивају се на хуманистичком схватању развоја детета које наглашава унутрашње снаге детета на које се треба ослонити приликом деловања на његов развој и средину која треба да подстиче испољавање тих снага.

Основе програма предшколског васпитања и образовања разрађене су у два модела: А и Б.

Општи циљ предшколског васпитања и образовање је да дете открива и упозна себе, да развија односе и стиче искуства и сазнања о другим људима и да сазнаје свет око себе и развија начине деловања на њега.

Модел А гравитира отвореном систему васпитања и акционом развијању програма зависно од интересовања деце.

Централне идеје програма су: отворени систем васпитања, интерактиван начин развијања програма, индивидуализација рада са децом, учење као конструкција знања, унутрашња мотивација као основ учења на раним узрастима, самосталност и аутономија детета као централна вредност, васпитач као креатор програма, интензивна сарадња са окружењем.

Извори садржаја и активности рада с децом су:

- социокултурни системи (наука и техника, саобраћај, спорт, уметност, рад и производња, технологија друштвене и др. делатности)
- системи комуникације и симболизације (садржаји који деца срећу на ТВ, радију, видео медијима, позоришту, плакатима, новинама, интернету, литератури...)
- традиција и прошлост (различити обичаји, фолклор, историја, религија, и др.)
- непосредан практичан живот који децу окружује (искуства која су последица живота у заједници, породици, групи вршњака, дечја питања, активности деце, продукти, понашања деце итд.)
- вредносни системи (садржаји добијени преко циљева које програм наглашава и задатака које је васпитач одабрао да би код деце створио одређену вештину или реализовао неку од заједничких идеја програма)

Поред флексибно постављеног ритма живљења јако је важно планирати не само делове дана у којима се догађа " учење у ужем смислу" већ и све друге активности најразличитијег типа: активности неге, активности у којима деца прихватају неке обавезе у улоге у неговању средине и заједнице, рекреативне активности, интеракцијске активности, активности у које се укључују родитељи, активности које се одвијају у природи, активности упознавања локалне средине, активности истраживања и експериментисања, активности везане за традицију и сусрет деце са културним добрима, стваралачке и продуктивне активности деце, психолошке активности.

Посебна пажња поклања и организацији физичког простора који се такође флексибилно поставља и мења у складу са дечјим индивидуалним потребама и интересовањима, развијањем и реализацијом планираних тема и пројеката и актуелности.

У планирању и програмирању васпитно образовног рада полази се од специфичности средине и заправо програм се развија у интеракцији, деце, васпитача, породице и средине, није унапред дат већ је континуиран процес и саставни део васпитне праксе.

Васпитачи по моделу А планирају тематски по центрима интересовања или развијањем мањих пројеката на нивоу вртића или васпитне групе.

Посебна пажња се поклања примени активних метода учења, кооперативном, интегрисаном, радионичком раду. Примена ових метода рада најдиректније утиче на

индивидуализацију васпитно образовног процеса, развијању толеранције, сарадње, самосталности и аутономије.

Модел Б

- Основне функције предшколског васпитања и образовања су:
  - да се обезбеди задовољавање дечјих и друштвених потреба и остваривања права деце. Дечје потребе и права су да се роде и живе у средини која ће унапређивати њихово физичко и ментално здравље, у којој ће се осећати прихваћена и вољена, у којој ће постојати најбољи услови за њихов раст, развој, и учење које друштво може да им обезбеди, без изузетка или дискриминације,
  - институционалним предшколским васпитањем и образовањем се обезбеђује активно учествовање детета у заједници деце, у условима који су прилагођени њему, његовим могућностима, интересима и развојним потребама
  - припрема за школу, која поред одговарајућег фонда знања и степена развијености способности и навика, подразумева и допринос психолошкој, физичкој, социјалној, емоционалној и др. спремности детета да прихвати све сложеније обавезе и успешно оствари задатке које му школа постави
  - допуна породичном васпитању
  - пружање помоћи породици у васпитању деце, унапређивању педагошко психолошке културе родитеља ради што успешнијег васпитног деловања на децу,
  - компензаторска функција ван породичног предшколског васпитања и образовања – истраживања су показала да неповољни утицај средине се надокнађују деловањем предшколског васпитања и образовања
  - укључивање деце са сметњама у развоју у редовне групе вртића
  - кроз посебне облике и садржаје омогући деци са повећаним развојним могућностима да у што већој мери искористе своје развојне потенцијале.

Трајни задаци и захтеви за предшколску установу и васпитача односе се на васпитно образовни рад – шта да се учини и обезбеди, како да изгледа средина установе (по опреми и структури) и други услови којима се осигурава дечји развој и учење, у чему се састоји одговорност васпитача када је у питању дечја безбедност, какав треба да је однос према дечјој игри као водећој активности, како да се постави према деци и какве узајамне односе да гради са њима, како да их осамостаљује, шта да учини како би се остваривали васпитно образовни циљеви у погледу развоја и учења, како да доприноси социјализацији деце, да утиче на дечје понашање, да развија вољу и самоконтрола васпитаника култивише њихову емоционалну сферу, гради позитивну слику о себи, негује комуникацију, унапређује стваралаштво и сарађује са родитељима, да би се задовољиле дечје потребе и остваривала права, изграђивале особине и ставови, развијале способности и вештине и стицала искуства и сазнања значајна за све аспекте развоја, кроз све активности и садржаје. Циљеви се остварују кроз систем активности разрађен за сваки аспект развоја.

Циљеви у оквиру **физичког развоја** реализују се кроз телесне, перцептивне и здравствено-хигијенске активности и садржаје путем искустава која се стичу захваљујући кретању, оспособљавању телесних функција, коришћењу чула и знања из области медицине и спорта.

Циљеви у оквиру **социо-емоционалног и духовног развоја** (однос према себи и другима, према околини и осећања) реализују се кроз друштвене, афективне и еколошке активности и следеће садржаје: свет људи, филозофија (однос према себи, према другима, према животу и и према околини), етика и морал са правилима понашања, социјално искуство, еколошка сазнања.

Циљеви у оквиру **когнитивног развоја** (уознавање материјалног и живог света, логичко математичких структура, простора, времена и практично коришћење сазнатог, у животу и раду) реализују се кроз откривачке, логичке, практичне (радне и саобраћајне) и следеће садржаје : свет науке, научни начини сазнавања и научни садржаји, информациони системи, људски рад и производња, логичко математичка сазнања, саобраћај, самопослуживање и сналажење у животним околностима.

Циљеви у оквиру **развоја комуникације и стваралаштва** реализују се говорне, драмске, ликовне, музичке и плесне активности и следеће садржаје: свет уметности, естетике, комуникациони системи, интуитивна и метафоричка искуства и сазнања.

Игре : покретне, игре маште или игре улога, дидактичке, и **игролике активности**

4) ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Закон о основама система образовања и васпитања регулише обавезу организовања и спровођења припремног предшколског програма за сву децу предшколског узраста у години пред полазак у школу почев од школске 2006-07. године.

Програм доприноси остваривању права детета да расте и развија се у квалитетној васпитно образовној средини која поштујући његове особености, уважавајући његове потребе, подстиче његов психофизички развој.Програм се ослања на потенцијале детета и помаже му да изрази своју особеност, своје унутршње потребе и интересовања и даље их развија, доприноси проширивању и сређивању социјалних и сазнајних искустава деце, оснажује комуникативну компетенцију, доприноси емоционалној и социјалној стабилности деце и подржава мотивацију за новим облицима учења и сазнавања.За дете предшколског узраста је посебно важно да у години пред полазак у школу борави у подстицајној, осмишљеној и организованој средини, да учествује у програму који је за њега развојно значајан, уважава његове потребе, интересовања и могућности и на најбољи начин подстиче његов даљи психофизички развој.

Укључивање све деце у припремне предшколске групе има компензаторску функцију јер се на тај начин свој деци обезбеђују услови за проширивање и сређивање социјалног и сазнајног искуства чиме се ублажавају социо културне разлике и обезбеђује донекле подједнак старт за полазак у школи.

Програм представља допуну породичног васпитања, отворен је за потребе детета и породице, полази од права родитеља да активно учествују у подизању и васпитању свог детета, чиме се унапређује васпитна компетенција породице.

Остваривање припремног предшколског програма доприноси програмском и организационом повезивању предшколског и основног образовања и васпитања као претпоставке остваривања континуитета у васпитању и образовању деце.

Непосредни циљ припремања деце за школу је да се допринесе њиховој зрелости или готовости за живот и рад какав их очекује у основној школи. Овај циљ се остварује у контексту општег циља предшколског васпитања да доприноси целовитом развоју детета стварањем услова и подстицаја који ће омогућити да свако дете развија све своје способности и особине личности, проширује своја искуства, изграђује сазнања о себи, другим људима и свету око себе, као основе за стицање нових облика учења, сазнавања и понашања.

Задачи васпитно образовног рада у години пред полазак у школу: подстицање осамостаљивања, подршка физичком развоју, јачање социо-емоционалне компетенције, подршка сазнајном развоју, неговање радозналости, поштовање индивидуалности и подстицање креативности.

Модел А припремног предшколског програма

Развијање Припремног предшколског програма има за полазиште савремену концепцију васпитања и образовања, као динамичког, флексибилног, интерактивног и отвореног процеса (у односу на дете, васпитача, установу), чија је основна функција да доприноси еманципацију детета и његовог развоја.

Припремни предшколски програм представља орјентацију за развијање и грађење аутентичног програма на нивоу сваке васпитне групе, које се темеље на следећим схватањима: схватање о детету, о васпитачу и о игри и учењу.

Васпитно образовни процес јесте укупан контекст живљења деце и одраслих и сагледава се кроз циклус: посматрање, планирање, реализација, праћење и процена (евалуација).

Креирање модела А одвија се кроз аспекте развоја:

Социо емоционални развој: самосазнавање, опажање и разумевање других, схватање односа међу људима, прихватање себе као члана групе, разумевање социјалних појава, учовање и решавање проблема социјалног контекста.

Сазнајни развој: знање и разумевање света (разликовање живог и неживог, човек као припадник друштва, биљни свет, природне појаве, заштита и очување животне средине, саобраћај), говор и комуникација (развој комуникативних способности детета, култура практичног комуницирања, култура усменог изражавања, слушање, развијање интересовања и увођење детета у свет писане речи, упознавање и тумачење разноврсних текстова, увођење елемената графичке припреме, неговање говорних стваралачких способности, медијска писменост), почетно математичко образовање (опажање и схватање простора и просторних односа, логичке операције на конкретним предметима и појавама, развијање појмова геометријских облика у равни и простору, мере и мерење, временски односи)

Физички развој: физички развој, развој опажања, јачање здравља и одржавање хигијене.

Изражајни и естетски развој : ликовни израз детета (активности цртања и сликања,

активности вајања, активности са различитим материјалима, активности елемената графике, активности елемената естетског доживљаја, ликовна радионица), музичко васпитање (слушање музике, певање, свирање, плесне активности), драмски израз детета.

Начин остваривања програма:

1. Планирање и програмирање васпитно образовног рада: избор садржаја и структура дневних активности, посматрање деце, планирање средине за учење и развој, планирање сарадње са породицом, основном школом и друштвеном средином
2. Вредновање и самовредновање васпитно образовног рада
3. Документовање дечјег учења и развоја – дечји и групни портфолио као један од начина документовања дечјег развоја и напредовања.

Модел Б припремног предшколског програма

Програм припреме деце за школу састоји се од области у које су сврстани васпитно образовни садржаји и активности путем којих се остварују општа и посебна припрема деце за школу:

- развој говора (неговање говорне културе, богаћење дечјег речника и неговање граматички правилног говора, вербално изражавање и комуникација, монолошки говор и причање, упознавање са дечјом књижевношћу и говорне игре);
- припрема за почетно читање и писање;
- развој математичких појмова (положаји у простору, кретање кроз простор, поређење и процењивање, области, линије и тачке, облици, образовање скупова, бројност скупова и временско сазнање);
- упознавање природне и друштвене средине (живи свет – животиње, биљке, човек, материјални свет, заштите животне средине, човек као друштвено биће, рад људи, саобраћајно васпитање);
- физичко васпитање (физички развој, развој опажања, јачање здравља и одржавање хигијене);
- ликовно васпитање (цртање, сликање, пластично обликовање и естетско доживљавање и процењивање);
- музичко васпитање (слушање музике, певање, свирање и плесне активности)

Приликом планирања и програмирања васпитно образовног рада, програмске садржаје треба што више тематски повезивати и прожимати како због рационализације, тако и због потребе изграђивања целовитог схватања стварности у којој дете учествује, односно повезивања његовог личног искуства стеченог ван вртића са свим врстама сазнања које стиче у њему.

Један од основних циљева у наредном периоду је увођење савремене концепције ПВО у праксу предшколске установе.

Мењање културе вртића кроз грађење програма заснованог на:

- вредностима - "Окружење је трећи васпитач", "Родитељи су партнери", "Игра је доминантна активност детета"

- интегрисаном приступу игре, планираног учења и животно практичних активности.

5) ПОСЕБНИ И СПЕЦИЈАЛИЗОВАНИ ПРОГРАМИ

У оквиру Предшколског програма , а у складу са следећим правилницима :

1. Правилник о врстама , начину остваривања и финансирања посебних , специјализованих програма и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа („Сл. гласник РС“, бр.26/2013)
2. Правилник о стандардима услова за остваривање посебних програма у области предшколског васпитања и образовања („Сл. гласник РС“, бр.61/2012)

Предшколска установа „Бамби“ пратећи потребе и интересовања деце и породице организује следеће посебне и специјализоване програме:

а) „Чувамо Светосавље“

Деца у вртић долазе са одређеним предзнањима о народним обичајима, радо о њима говоре, препричавају их, и желе да знају више. Дечије интересовање подстиче нас да осмислимо посебан облик рада за децу предшколског узраста, под називом „Чувамо традицију“.

Циљеви :

- Развијање интересовања за народне обичаје, традицију, изворне песме, дечију духовну музику, стихове из народног предања, драму,
- подстицање живог и искреног односа са ближњим
- подстицање деце за очувањем народних обичаја и традиције
- истицање значаја народних обичаја за живот једне друштвене заједнице
- развијање и неговање љубави према традиционалној музици
- упознавање са обичајима који су и данас присутни
- Могући садржаји и активности:
- Препознавање песама и мелодија традиционалне музике
- Упознавање са рецитацијама и причама које се односе на одређене празнике.
- Израда традиционалних играчака
- Драматизације и покретне игре
- обраде прича, песама, казивања,
- учешће на јавним наступима и дружење са родитељима
- обилазак и присуство литургији за Божић, Ускрс и друге празнике у храм „Св. Марка у Кули.
- организована екскурзија у манастире на Фрушкој гори.

Играоница је намењена деци од три до седам година и деци основношколског узраста.

Одржаваће се једном недељно у Кули у вртићу „Колибри“.

Вредновање ће се вршити путем упитника за родитеље и интервјуа деце.

Реализатор је струковни васпитачи :Јелена Макша

б) Неговања српског језика

У вртићу «Цицибан» у Руском Крстуру где се васпитно образовни рад реализује на русинском језику у оквиру непосредног васпитно образовног рада за децу нерусинске националности реализоваће се активности неговања српског језика.

Активности ће реализовати васпитач Емилија Костић једном недељно.

6) ПРИГОДНИ И ПОВРЕМЕНИ ПРОГРАМИ

а) Излети

- Као посебани облик васпитно-образовног рада организују се излети са циљем:
  - подстицања правилног психофизичког развоја ,
  - стварање основе за активан, здрав и креативан живот и коришћење слободног времена
  - стицање искуства у колективном животу и заједништву уз развијање толеранције међу људима,
  - ублажавање последица боравка у затвореном простору,
  - формирање позитивних ставова према природи,
  - обogaћивање постојећих и стицање нових знања и искустава.Одлуку о дестинацији излета доноси Савет родитеља на предлог Педагошког колегијума.

7) ПРОГРАМ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Укључивање деце којој је потребна додатна подршка у раду у редовне васпитне групе вртића на основу инклузивног концепта као савремене образовне тенденције у интернационалним оквирима.

Подразумева стварање услова да сва деца похађају стандардне предшколске установе уз постојање одговарајуће подршке на свим нивоима.

Постављени су следећи циљеви:

- Уважавајући специфичности средине и водећи рачуна о расположивим ресурсима, материјалним и људским, створити најоптималније услове и уградити инклузивни модел у раду са децом којој је потребна додатна подршка.
- Створити услове да се свако дете може уписати у вртић у који жели, како у погледу близине становања тако и у односу на облик обухвата.
- Индивидуализовати програме рада засноване на очуваним потенцијалима деце и оспособити их за самосталан живот у границама могућности.
- Интегрисати Индивидуалне образовне планове у планове рада васпитних група.
- Подстицати интеракције и комуникације међу децом
- Развијати позитивне ставове и емпатију код деце
- Пружати подршку родитељима деце којој је потребна додатна подршка, развијање партнерског односа и укључивање родитеља у планирање и реализацију Индивидуалних образовних планова.

- Унапређивати стручна знања и вештине професионалаца, у односу на рад са децом којој је потребна додатна подршка, родитељима и тимски рад. Повезивати се са релевантним установама и стручњацима .
- Обезбедити успешан процес транзиције

Начин реализације:

За укључивање детета у васпитну групу неопходно је да је припремљена физичка средина и само дете и његови родитељи, затим да је припремљен васпитач, али и остала деца у групи и њихови родитељи.

У једној васпитној групи може бити највише двоје деце којој је потребна додатна подршка .За децу којој је потребна додатна подршка израђују се ИОП.и а организују се кроз животно практичне активности и игру .
Области које су обухваћене су : сазнајни развој, моторика, говор и комуникација, социјализација и самосталност и брига о себи.

За свако дете формира се тим кога чине: родитељи, васпитач детета и стручни сарадник и лични пратилац. Они заједнички планирају , реализују и прате ефекте индивидуалних образовних програма у вртићу и код куће.

Инклузивни програм подразумева подстицање развоја , унапређивање способности, развој самопоштовања и толеранције код све деце у групи. Програм је намењен сваком детету , јер је суштина у прилагођавању програма рада и могућностима потреба све деце.

Применом инклузивног модела добити су велике, за сву децу и родитеље , у развојијању позитивних ставова, толеранцији, и подржавању властитог детета за формирање емпатијских осећања према вршњацима .

Организација

Инклузивни програм реализује се на српском, мађарском и русинском језику.Запослени васпитачи и сарадници континуирано се едукују кроз програм: "ИОП у предшколској установи и његова интегрисаност у план рада групе", аутора Марице Мецек, Данијеле Петровски и Јасмине Кукић.

Тимови за реализацију инклузивног програма

1. Стручни тим за реализацију инклузивног програма

-чине га три стална члана: стручни сарадници,два логопеда и један педагог и повремене чланови – васпитачи и лични пратиоци који у својим групама имају децу којој је потребна додатна подршка у тој школској години.

Задаци:

- сагледавање броја деце којој је потребна додатна подршка
- прикупљање писмене сагласности родитеља за израду ИОП-а
- предлагање чланова тима за пружање додатне подршке за свако дете(ИОП тимови) директору установе
- координација радом тимова за израду ИОП-а
- достављање ИОП-а на усвајање Педагошком колегијуму
- достављање Захтева Интерресорној комисији за обезбеђивање додатне подршке детету на предлог тимова за ИОП.

2. Тимови за пружање додатне подршке детету (ИОП) тимови чине их : васпитач детета коме је потребна додатна подршка, родитељ детета, лични пратилац и стручни сарадник. По потреби се укључују стручњаци различитих профила који додатно раде са дететом индивидуално.

Задаци тимова су:

- израда ИОП-а
- ревидирање ИОП- и давање на увид тиму за ИО установе .

Евауација:

- Сваки ИОП тим пише индивидуални образовни план . Васпитач евидентира дечји напредак кроз месечни осврт на реализацију .
- Испуњавају се Скале развоја и Скале понашања, Чек листе развојних постигнућа и прави се Социограм.
- ИОП тим тромесечно вреднује дечји развој и напредовање(Тромесечно вредновање ИОП-а) и бележи Годишња запажања о дечјем развоју и напредовању детета . Тим за ИО установе евауацију врши кроз Записнике са састанака Тима, Полугодишњег и Годишњег извештаја о раду тима.

8) ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

На основу међународног документа Конвенције о правима детета и документима које је усвојила Влада Републике Србије (Национални план акције за децу и Општи протокол за заштиту деце од злостављања и занемаривања), Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, Приручника за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика, члана 103 Закона о основама система образовања и васпитања («Сл. гласник РС» бр. 72/2009). ПУ "Бамби је донела

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

којим се прецизирају улоге и одговорности свих субјеката укључених у живот и рад предшколске установе.

На основу Посебног протокола за заштиту деце од насиља злостављања и занемаривања формиран је Тим за заштиту деце и дефинисана су основна задужења.

Чланови Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања:

1. Весна Јововић, директор - комуникација са медијима, сарадња са релевантним установама и ивештавање стручних тела и органа управљања
2. Снежана Булатовић, пом. директора, координатор тима,

- организовање и реализација едукација зпослених; вођење документације и евидентирање појаве насиља
- 3. Синиша Јовановић, секретар - праћење и доношење правних аката везаних за подручје безбедности, праћење доношења одлука Тима у складу са законом
- 4. Марица Мецек, педагог - организовање и реализација едукација зпослених; вођење документације и евидентирање појаве насиља
- 5. Данијела Петровски, логопед - организовање и реализација едукација зпослених; вођење документације и евидентирање појаве насиља
- 6. Љиља Бобић, логопед - организовање и реализација едукација зпослених; вођење документације и евидентирање појаве насиља
- 7. Андреа Чернок, мед. сестра васпитач - координирање и праћење протока информација у циљу успостављања и поштовања правила понашања
- 8. Блажена Мецек, васпитач - постављање релевантних циљева, планирање и праћење реализације активности са децом у складу са Програмом (формирање кутка на нивоу вртића са дечијим радовима на тему: другарства, сарадње, толеранције, активности на тему: Недеља пријатељства, Недеља различитих култура, Недеља лепих речи, реализација активности које подстичу ненасилну комуникацију, кооперативне игре и др.).
- 9. Марија Балог, васпитач - постављање релевантних циљева, планирање и праћење реализације активности са децом у складу са Програмом (формирање кутка на нивоу вртића са дечијим радовима на тему: другарства, сарадње, толеранције, активности на тему: Недеља пријатељства, Недеља различитих култура, Недеља лепих речи, реализација активности које подстичу ненасилну комуникацију, кооперативне игре и др.).
- 10. Сокић Слободанка, праћење и обезбеђивање одређеног нивоа безбедности физичке и социјалне средине,
- 11. Ванда Фаркаш Кањо, васпитач - благовремено прикупљање и прослеђивање информација које се односе на активности превенције за сајт установе
- 12. Сенка Милошевић, васпитач - праћење и обезбеђивање одређеног нивоа безбедности физичке и социјалне средине
- 13. Биљана Плавшић - координирање и праћење протока информација у циљу успостављања и поштовања правила понашања
- 13. Родитељ - представник родитеља биће изабран на првом састанку савета родитеља

Заједнички задаци тима су да:

- Информишу и пруже основну обуку за све запослене у установи са циљем стицања знања и вештина неопходних за превенцију, препознавање, процену и реаговање на појаву насиља, злостављања и занемаривања деце;
- Организују упознавање запослених, деце, родитеља и локалне заједнице са Општим и Посебним протоколом о заштити деце од злостављања и занемаривања;
- Координирају израду и реализацију Програма заштите деце од насиља (превентивне и интервентне активности);
- Прате и процењују ефекте предузетих мера;
- Сарађују са релевантним установама;
- Припремају план наступа установе пред јавношћу и медијима;

- Организују евидентирање појаве насиља;
- Прикупљају документацију;
- Извештавају стручна тела и органе управљања.

Тим је израдио Програм за заштиту деце од дискриминације, насиља злостављања и занемаривања у Установи .

Програмом заштите деце су дефинисане превентивне активности, као и кораци и процедуре у поступања у заштити деце од насиља. Такође је дефинисано шта се сматра насиљем, као и које све врсте и облике обухвата.

Свако насиље над децом се може спречити у атмосфери која:

- ◇ развија и негује културу понашања
- ◇ не толерише насиље и не ћути о њему
- ◇ развија одговорност свих
- ◇ обавезује на поступање све који имају сазнање о насиљу

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавања здравља, развоја и достојанства детета.

ПРВИ НИВО

Физичко насиље	Емоционално/ психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информациони х технологија
ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари.	исмејавање, омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање“...	добацивање, подсмевање, игнорисање, искључивање из групе или фаворизовање на основу социјалног статуса, националности, верске припадности, насилно дисциплиновање, ширење	добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално додиривање, гестикулација..	узнемиравајуће „зивкање“, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта...

		гласина...		
--	--	------------	--	--

ДРУГИ НИВО

Физичко насиље	Емоционално/ психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационих технологија
шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке“, затварање, пљубање, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу...	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, одбацивање, манипулисање.	сплеткарење, игнорисање, неукључивање, неприхватање манипулисање, експлоатација, национализам..	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење..	огласи, клипови, блогови, злоупотреба форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика..

ТРЕЋИ НИВО

Физичко насиље	Емоционално/ психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље и злоупотреба	Насиље злоупотребом информационих технологија
туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем..	заstraшивање уцењивање, рекетирање, ограничавање кретања, навођење на коришћење психоактивних супстанци, укључивање у секте, занемаривање..	претње, изолација, одбацивање, терор групе над појединцем/ групом, дискриминација, организовање затворених група (кланова), национализам, расизам...	завођење од стране одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест...	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ

Принципи на којима се заснива овај Програм и поступање на основу њега, односе се на:

1. право на живот, опстанак и развој
2. најбољи интерес детета, уз обезбеђивање поверљивости података
3. спречавање дискриминације, што значи обухватање све деце овим Програмом

Програм заштите деце од насиља има као општи циљ унапређивање квалитета живота деце у предшколској установи применом мера превенције, ради стварања безбедне средине, и мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање деце.

Превенција

Превентивне активности имају за циљ стварање сигурног и подстицајног окружења, неговање атмосфере сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Здраво и подстицајно окружење је саставни део професионалне и личне одговорности свих запослених у предшколској установи. Важно је активно укључивање деце, родитеља и представника локалне заједнице.

Превентивне активности обухватају:

***1. Доношење програма за заштиту деце од насиља , злостављања и занемаривања
Формирање Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања***

2. Стварање подстицајне васпитне средине пратећи индивидуалне и узрастне карактеристике деце:

а) Обезбеђивање одређеног нивоа безбедности физичке средине:

- постављање и редовно сервисирање интерфона, видео надзора
- редовно одржавање мобилијара , кошење и одржавање дворишта вртића, фитосанитарна сеча , одржавање прилаза вртићима
- редовна поправка и елиминисање поломљених играчака , дотрајалог намештаја које могу бити опасне за децу
- организација физичког простора по радним собама тако да омогућава заједничке активности, рад по малим групама и индивидуални рад.
- поставка ниских елемената намештаја тако да су играчке и дидактички материјали доступни деци и омогућавају њихову активну улогу у креирању средине за учење

б) Смањивање познатих и потенцијалних ризика у односу на временску структуру дана, одређене периоде у години и планирање активности у складу са тим:

- организовање дежурства запослених

- обезбеђивање одређеног броја извршилаца у делу дана када је присутност деце највећа, током одласка у шетњу, излете , током културно јавних манифестација (два извршиоца по групи, за излете један извршилац на 10 деце)

3. Стално стручно усавршавање

- Организовање обуке запослених за превентивне активности и реаговање на насиље у кризним ситуацијама

- Упознавање васпитача и примена протокола поступања и начинима документовања уследећим критичним ситуацијама: у ситуацијама замене васпитача, повреде детета, нестанак детета, нестанак личних ствари детета, код примопредаје детета, у ситуацијама када родитељ не дође по дете до краја радног времена вртића, у случају да по дете дође особа у алкохолисаном или другом непримереном психофизичком стању, у случају сукоба с родитељема или међусобног сукоба родитеља,

- Реализација стручних усавршавања за запослене на тему сарадње, тимског рада, решавања конфликта, ефикасног дисциплиновања , значаја дефинисања правила понашања и др.

4. Постављање релевантних васпитних циљева

- Планирање и организовање активности које подстичу самопоштовање, ненасилну комуникацију, прихватање различитости, препознавање и контролу изражавања емоција, кооперативне игре.

- Свакодневно организовање физичких активности и боравак на ваздуху кад год временске прилике дозвољавају.

- Организовање активности на тему Недеља пријатељства, Недеља лепих речи, Недеља различитих култура

- Формирање кутка на нивоу вртића где ће се излагати дечји радови и искази на тему другарства, сарадње и толеранције

- Организовање посебних и специјализованих програма у складу са потребама и интересовањима деце и породице усмерена ка квалитетном, креативном коришћењу слободног времена. У ове програме у зависности од интересовања укључивати и децу са сметњама у развоју (за децу која имају личног асистента подразумева се његово активно укључивање)

5. Успостављање правила понашања

- У процес доношења правила понашања у васпитној групи активно укључити децу и о њима информисати родитеље

- Правила понашања сликовно представити и окачити у видокругу деце

- "Кодекс понашања родитеља" представити родитељима на првим родитељским састанцима и текст Кодекса окачити на видно место у холловима вртића

- Формирати унутрашњу заштитну мрежу у коју су укључени сви од деце , родитеља, васпитног особља ,директора, стручне службе и техничко особља који ће бити повезани у циљу праћења и реаговања у циљу реализације превентивних активности и на време реаговати и очувати безбедну средину.

- Прибављање сагласности од родитеља за фотографисање и снимање детета, у случају да дете само одлази кући и у случајевима када друге особе доводе и одводе дете.

- Поступање у складу са дефинисаним протоколима у следећим критичним ситуацијама: у ситуацијама замене васпитача, повреде детета, нестанка детета, нестанка личних ствари детета, код примопредаје детета, у ситуацијама када родитељ не дође по дете до краја радног времена вртића, у случају да по дете дође особа у алкохолисаном или другом непримереном психофизичком стању, у случају сукоба с родитељема или међусобног сукоба родитеља,

6. Информисање родитеља и локалне средине о планираним активносима превенције

- Програм заштите деце од дискриминације, насиља злостављања и занемаривања и Кодекс понашања родитеља " ставити на сајт установе и у сарадњи са Тимом за медије информисати јавност о реализованим активностима

Превентивне активности имају за циљ да се дискриминација, злостављање занемаривање и насиље спрече.

Интервенција

Интервентне мере подразумевају интервенцију када се злостављање , занемаривање, насиље дешава (у току) или се десило међу децом између запосленог и детета или од стране трећег лица над дететом , запосленим или родитељима.

ЦИЉ интервенције је да се , пре свега, заустави насиље и злостављање, да се обезбеди сигурност, смањи ризик од понављања и да се ублаже и отклоне последице.

Свака особа која има сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању обавезна је да реагује.

Кораци-редослед поступака у интервенцији у односу на следеће ситуације:

- у случајевима насиља или сумње да се насиље дешава међу децом
- у случајевима када је дете изложено насиљу од стране одрасле особе запослене у установи
- у случајевима када је дете изложено насиљу од стране одрасле особе која није запослена у установи.
- у случајевима насиља између две одрасле особе (између родитеља)
- у случају насиља између родитеља и запосленог
- у случајевима између две запослене особе.

Основе за успостављање процедура за реаговање у установама васпитања и образовања које се односе на злостављање деце од стране запослених у установи постављене су Законом о основама система образовања и васпитања(члан

44.,45.,46.) и Законом о раду. Директор је одговоран за поштовање законитости рада установе и предузимање мера у складу са законом (чл.61 ичл.62, став 2,тачка 12).

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања

На првом нивоу , по правилу, активност предузима самостално васпитач, уз сарадњу са родитељем у смислу појачаног васпитног рада са васпитном групом и индивидуално.

На другом нивоу , по правилу, активности предузима васпитач, у сарадњи са педагогом, тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада.

На трећем нивоу, активност предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (Центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе). Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу детета, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава Центар за социјални рад, односно полицију.

Ако је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања детета у установи, директор предузима мере према запосленом у складу са законом.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, установа је дужна да одмах обавести полицију.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени – запослени; запослени, родитељ-треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

Кораци у интервенцији су обавезујући:

1.Сазнање о насиљу-откривање које се одвија на два начина:

-опажање или добијање информација да је насиље у току
-сумња да је насиље у току на основу спољашњих знакова или специфичног понашања детета и путем поверења непосредно од стране детета или трећег лица

2.Прекидање, заустављање насиља-свака одрасла особа која има сазнање о насиљу у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље и позвати помоћ

3.Смиривање ситуације-подразумева обезбеђивање сигурности за дете, раздвајање,разговор са актерима.

4.Консултације-се остварују непосредно по појави сумње или по стицању информације о насиљу.

Обављају се са:

-у оквиру установе са колегом, Тимом за заштиту деце од насиља,педагогом,директором

-са службама изван установе: Центром за социјални рад, Домом здравља

5. Акције-након откривања насиља и обављених консултација са релевантним стручњацима или институцијама, могуће је предузети следеће:

- Предузимање неопходних мера на нивоу установе (информисање родитеља о насиљу или особе од поверења у случају насиља у породици, договор о заштитним мерама према деци, предузимање законских мера...)

- По потреби укључивање надлежних служби (Дом здравља, Министарство унутрашњих послова, Центар за социјални рад у року од три дана од дана дешавања насиља).

Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Садржи податке о детету и породици, који су у том моменту познати и разлоге за упућивање.

Пре пријаве потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако Тим установе процени да ће тиме бити угрожена безбедност детета.

У образовно васпитном систему нема места за истрагу и доказивање злостављања и занемаривања. Ти задаци су у надлежности других система.

6. Праћење ефеката предузетих мера-Тим за заштиту деце у обавези је да у сарадњи са запосленима у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих мера.

План заштите зависи од: врсте и тежине насилног чина, последица по појединца и колектив, и броја учесника и сл.

План заштите садржи: активности усмерене на промену понашања - појачан васпитни рад, рад са родитељима, информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, уз сарадњу са другим надлежним организацијама и службама, и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално.

План заштите сачињава: директор, педагог, васпитач, чланови тима као и родитељ из савета родитеља.

Прилог:

Обрасци за евидентирање поступања у складу са одређеним протоколима налазе се у документацији тима

9) ЕКОЛОШКИ ПРОГРАМ

У предшколској установи «Бамби», у оквиру васпитно образовног рада, значајно место заузима планско и систематско еколошко образовање деце.

Основни циљ васпитања и образовања из области заштите животне средине јесте освешћивање сопствене зависности и одговорности у односу на животну средину и општа добра, као и да се трудимо да их личним ангажовањем заштити и очува за будуће генерације.

Задаци који проистичу из овог циља су:

1. стварање услова за задовољавање естетских, еколошких и хигијенских, као и културних потреба у вртићу и социо-културној средини
2. развијање критеријума за вредновање естетских, еколошких и хигијенских вредности
3. развијање одговорности за заштиту животне средине и очувању културне баштине
4. подстицање индивидуалног деловања деце и васпитача у развоју еколошке и естетске свести
5. развијање позитивне слике о себи (ја то могу-желим-знам и хоћу), позитиван однос према другима, позитиван однос према природи и неговање узајамне помоћи и сарадње

Садржаји програма који проистичу из задатака:

- Васпитно образовни рад са децом подразумева деловање на целокупну личност, а не само на когнитивни развој. Утиче се и на остале аспекте развоја детета: физички развој, социо-емоционални и , развој комуникације и стваралаштва, што доприноси развоју великог броја различитих активности у раду са децом, укључујући рад у мањим групама и индивидуални рад.
- Развој самопоштовања-дете са развијеним самопоштовањем, са позитивним и реалистичким схватањем себе, способно је да разликује шта је то позитивно и јединствено код других људи и на тај начин има позитиван однос према свету око себе.
- Развој комуникације-способност за разноврсну комуникацију је неопходна за разумевање и међусобно споразумевање у циљу ширења еколошке свести.
- развијање навика о правилном и културном односу према објектима природе, активно укључивање деце у решавање практичних проблема на заштити и унапређивању животне средине.
- Развој кооперације-помаже деци да сагледају своју васпитну групу као систем у коме су чланови међусобно повезани и утичу једни на друге.
- Стварање услова за развој «еколошког мишљења»- дете би требало да постане свесно повезаности и међусобне зависности, као и одговорности сваког појединца у циљу неговања еколошких вредности.

Еколошке активности се брижљиво планирају у заједничком тимском раду васпитача и стручне службе. Садржаји се бирају у зависности од актуелности, договорима на нивоу вртића, примерено узрасту деце и њиховим интересовањима. У свим активностима, осим деце, васпитача и стручних сарадника, важно место заузимају родитељи, као партнери у непосредном васпитно образовном раду . Значајно место заузима и сарадња са друштвеном средином.

Планиране еколошке активности:

1. Рад са природним материјалима
2. Уређивање дела простора у вртићу за био-кутак или ЗОО-кутак у сарадњи са родитељима и институцијама које се баве овом делатношћу

3. Уређивање дворишта вртића: зелених површина, реквизита за игру деце на отвореном простору
4. припрема отворених површина за реализацију различитих врста активности (ликовних, манипулативних-рециклажа, израда играчака од амбалажног материјала...)
5. организовање једнодневних излета, организовање такмичарских игара на отвореном простору
6. додела «Зеленог листа» за активне учеснике у одржању животне средине
7. организовање дечијих манифестација и обележавање важнијих датума
  - 22.септембар «Светски дан без аутомобила» (долазак у вртић пешице или бициклом, развијање свести деце о штетном утицају издувних гасова на околину...)
  - 15.октобар „Дан чистих руку“ (организовати активности на тему значај хигијене за здравље)
    - 16.октобар «Светски дан хране» (изложба и припремање здраве хране, активности за развијање свести деце о значају здраве исхране...)
    - 11.децембар «Дан планина» (разговор о природи и планинским пределима)
    - 14.фебруар «Светски дан енергије» (рационално коришћење енергетских потенцијала, еко патроле...)
    - 22.март «Дан вода» (развијање свести о значају чисте воде за здравље човека, шетање поред канала, експерименти са водом)
    - 22.април «Дан планете Земље» (осмишљавање активности на тему екологије и искоришћавање рециклажног материјала, активности на отвореном простору)
    - 10.мај «Дан птица и дрвећа» (израда кућица за птице, израда птица, изложба готових продуката деце и породице)
    - 5.јун «Дан заштите животне средине (организовање «Пролећног карневала)
8. припрема еко баште у дворишту вртића и сејање цвећа, поврћа, израда планете Земље – техника каширање, упознавање са настанком планете Земље, израда кућица за птице...
9. прикупљање амбалажног материјала – рециклажа, сортирање амбалажног материјала, израда предмета, фигура, животиња од амбалажног материјала, израда еко костима и одевних предмета, осмишљавање еко порука и еко знакова и плаката, флајера...
10. осмишљавање приручника «Еколошки бон-тон» (бон-тон према природи)
11. презентовање примера добре праксе на тему „Употреба природних материјала у раду са децом“, на нивоу актива

У оквиру различитих еколошких активности развија се сарадња са:

- Средњом економско-трговинском школом
- Средњом техничком школом «Михајло Пупин»
- Основним школама општине Кула
- «Еко фондом» општине Кула
- Покретом горана општине Кула
- ЈП „Комуналац“
- ФК „Хајдук“
- Удружење жена „Идеја“ и „Еко Кула“

10) САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ

Највећа ефикасност у остваривању циљева друштвеног васпитања може се очекивати само када се утицаји установе и породице међусобно допуњују и потпомажу а то се може постићи успешном сарадњом предшколске установе и породице. Добити од успешне сарадње су вишеструке за све актере сарадње – дете, породицу, васпитаче и предшколску установу. Поштујући перспективу деце и породице континуирано радимо на развијању и промоцији вредности **РОДИТЕЉИ СУ ПАРТНЕРИ**

Сарадња установе и породице одвија се плански и систематски током читаве године укључујући родитеље у процес планирања, програмирања и евалуацију ове сарадње.

У циљу што успешнијег деловања предшколске установе и породице сарадња између предшколске установе и породице одвија се кроз следеће облике:

- коришћењем разноврсних облика међусобног повезивања и информисања о детету (свакодневне индивидуалне контакте, отворене дане, кутак за родитеље, кућне посете, родитељске састанке);
- кроз сталну узајамну помоћ – Предшколска установа обезбеђује стручну помоћ стручњака разних профила (педагога, психолога, логопеда, социјалног радника, нутриционисте, васпитача), размена педагошких, медицинских, дијететских и других искустава, а родитељи могу да пруже помоћ у припремању амбијента за разне свечаности, у изради дидактичког материјала и опреме и др.;
- стварање прилике за међусобно дружење и живљење,
- пригодне ситуације: приликом довођења и одвођења деце и слично;
- планирање ситуације: консултације, групни и општи родитељски састанци (информативни, тематски и радионички);
- непосредно укључивање родитеља у васпитно образовни рад кроз тематско и пројектно планирање;
- специјалне ситуације (нпр. период адаптације);
- заједничке активности: уређење отвореног и затвореног простора, израда дидактичког материјала и опреме и сл.;
- заједнички изласци: шетње, излети, посете;
- прославе и празници: Јесења свечаност, Дан установе, Пролећни карневал, Дан дечје радости, дечји рођендани и сл.;

На нивоу Установе функционише Савет родитеља кога чине представници родитеља свих вртића. Своје представнике родитељи имају и у Управном одбору Установе. Такође су чланови неких тимова Установе, као што је Тим за развојно планирање, Тим за самовредновање и Тим за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања.

11) САРАДЊА СА ДРУШТВЕНОМ СРЕДИНОМ

Локална друштвена заједница има посебну улогу у стварању одговарајућих услова за успешно остваривање циљева институционалног васпитања и образовања предшколске

деце, њихов већи обухват и задовољавање разноврсних потреба, као и стално усавршавање основних и пратећих делатности предшколске установе.

Отвореност установе за различите облике и начине сарадње са друштвеном средином омогућава васпитачима већи избор и више могућности за учење и учешће деце у процесу грађења програма и стварања подстицајне средине у вртићу и ван вртића.

Током школске године остварује се сарадња са Основним школама, Културно просветном заједницом, Домовима културе по местима, месним библиотекама, Месним заједницама, предузећима, установама, занатлијама и друго.

Сарадња са Основним школама

Од изузетног је значаја остварена добра сарадња Предшколске установе са Основним школама, јер уколико се не усклади деловање школе и предшколске установе може доћи до занемаривања па и поништавања резултата остварених на предшколском узрасту, а битно различита средина и захтеви могу створити тешкоће у адаптацији. Да се то не би догодило сарадња са основним школама у циљу што ефикасније транзиције одвијаће се кроз следеће активности:

- сарадња учитеља, васпитача и стручних сарадника,
- посети деце из вртића школи (упознавање објеката, организација активности у школском простору, присуствовање часовима првих разреда),
- посета ђака првака вртићу (заједничке активности у просторијама вртића), заједничке шетње, прославе, приредбе, изложбе и друго,
- заједнички састанци родитеља, учитеља, васпитача и стручних сарадника,
- заједничко коришћење објеката, терена и других просторија,
- организовање стручних саветовања и размене информација стручне службе о деци код које се у раду примењује ИОП.

12) КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

Планиране активности у оквиру културне и јавне делатности реализоваће се на нивоу група, вртића, на нивоу места и на нивоу установе.

На нивоу група планирају се следеће активности: први дан у вртићу, Јесења свечаност, Дан дечје радости, Дан Светог Саве, Дан жена, Дан пролећа, Дан шале, Завршна свечаност,

На нивоу вртића и места планира се: избор најбољих рецитатора, "Дан породице"

На нивоу установе планира се: Дан здраве хране, Дан планете земље, Дан екологије – Велики пролећни карневал, "Бамби фест"-, фестивал дечјег стваралаштва.

13) ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Програм рада превентивно здравствене заштите деце у Предшколској установи сачињен је на основу Правилника о превентивној здравственој заштити и стручној спреми здравствених радника (Сл.лист РС бр.73/94.)

Развојни процеси код деце диктирају нормалан психофизички развој као и врсту неопходне превентивне здравствене заштите и исхране деце, па је у толико лакше да се понаособ за свако дете открију приоритети и најважнији недостаци који се у условима колективног живљења са успехом могу санирати.

Од многобројних задатака за чување и унапређење здравља деце и правилне исхране, издвајају се следећи:

Значај добро постављеног распореда живљења деце у предшколској установи

- Прилагођавање деце,
- Индивидуални распоред живљења,
- Распоред васпитних група по узрасту,
- Нега и васпитни рад.

Правилна исхрана и витаминска профилакса

- Контрола квалитета и квантитета намирница.
- Неговање културно – хигијенских навика везаних за правилну исхрану и неговање апетита.
- Настојање да деца планиране оброке добијају на време.

Хигијенски услови у колективном боравку

- Свакодневни надзор над редовним одржавањем личне хигијене деце као хигијенских навика у погледу начина живота и личних потреба.
- Контрола техничког особља у вези правилне дезинфекције и личне хигијене.
- Редован и свеобухватан санитарно- хигијенски надзор свих просторија за рад и смештај деце, дворишта и уже околине вртића.
- Контрола и едукација техничког особља у вези правилног начина прикупљања и дистрибуирања отпадног материјала.

Систематско праћење раста и развоја деце:

- Свакодневни надзор над здрављем деце,
- Сарадња са педијатром,
- Стоматолшка заштита уста и зуба,
- Систематски преглед,
- Здравствени преглед по потреби,
- Пријем детета након одсуства,
- Здравствена припрема детета за пријем у Предшколску установу,
- Пријем детета у колектив и испраћај кући,
- Јутарња и дневна тријажа,
- Праћење здравственог стања деце,
- Антропометријска мерења .

Спречавање и сузбијање ширења заразне болести:

- Изолација болесне деце,
- Пријава болесног детета,
- Хигијенско санитарне превентивне мере,

- Узимање иницираних потребних анализа,
- Поступак са поновним пријемом детета у колектив после прележане заразне болести,
- Санитарни преглед радника.

Превенција и мере правовременог откривања психофизичких поремећаја,болести и мере рехабилитације:

- Рано откривање поремећаја у расту и развоју деце,
- Консултација са стручном службом медицинског центра,
- Мере рехабилитације.
- Спречавање повреда код деце

Здравствено васпитање и сарадња са породицом:

- Припремни рад са родитељима приликом уписа,
- Свакодневни контакт са родитељима при пријему и отпусту деце,
- Организовање родитељских састанака са здравственом темом,
- Едукација родитеља кроз уређење куткова за родитеље,
- Посете болесном детету-породици,
- Планирани разговори.

Остали послови и радни задаци:

- Пратити поштовање норматива и правилну примену средстава за хигијену, дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију,
- Сагледавање потреба за опрему објеката за потребе превентивне здравствене заштите .

14) ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Основни циљеви социјалног програма:

- успостављање веза и односа у окружењу,
- обезбеђивање помоћи породици у подизању деце
- побољшање сарадње са породицом
- промоција свих модела рада и услуга којима се могу задовољити бројне и различите потребе породице и деце.
- унапређивање социјалне сигурности и стабилности породице,
- допринос остваривању социјалног права и правде за децу,
- превенција социјалног проблема деце ,
- подстицање оптималне усклађености између потреба породице и деце за збрињавањем и обухватом деце одговарајућим облицима рада и пружањем одговарајућих услуга,
- повезивање одговарајућих друштвених установа и институција

Садржаји социјалног рада :

1. На нивоу установе:

- утврђивање потреба родитеља и деце за врстама и облицима рада и услуга ,
- стално побољшање и организовање различитих социјалних активности,
- повезивање социјалне службе Општине са установом,
- повезивање свих социјалних чинилаца који могу утицати на развој деце,
- непосредно обављање и развијање индивидуалног и групног саветодавног рада са родитељима ,
- информисање породице о правима деце и родитеља у систему друштвене бриге о деци и социјалне заштите,
- информисање породице о социјалним службама које се баве пружањем додатне подршке деци и породици,
- примену Програма за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања,
- праћење и информисање надлежних институција о броју деце и врсти сметњи повезивање родитеља и одговарајућих стручних институција које раде са децом , пружање помоћи у остваривању права деце са сметњама у развоју и њихових породица

2 На нивоу васпитне групе:

- идентификовање потреба детета, предлагање и предузимање одговарајућих мера,
- пружање подршке и помоћи деци која се налазе у стању социјалне потребе,
- утврђивање специјалних социјалних потреба у циљу систематског бављења њима,
- обезбеђивање донација за поједину децу и групе деце у зависности од потребе.
- упућивање родитеља на прикупљање документације за остваривање права бесплатног боравка детета.
- саветодавни рад са породицом у циљу , прихватања различитости детета, добијање сагласности за примену ИОП-а у раду

15) ПРОГРАМ ИСХРАНЕ

Полазна основа у планирању, организовању и контроли исхране деце у колективном смештају, у нашој установи је „Правилник о нормативу друштвене исхране деце у установама за децу („Сл.гласник РС.“ Бр.50/94.)

У Предшколској установи „Бамби“ Кула исхрана се реализује у односу на специфичности у односу на различите облике обухвата:

1. јаслице 6 месеци -3 год.
2. обданиште 3 –6,5 год.
3. забавиште 5,5-6,5 год.

У целодневном боравку дужина боравка деце је: 9 сати објектима: „Колибри“ и „Сунчица“ и "Маслачак" у Кули „Цицибан“ у Руском Крстуру, "Веверица" у Црвенки, у „Чуварима осмеха“ у Сивцу и “Шећерку“ у Црвенки је 10 сати. Вртићи "Колибри" и "Чувари осмеха" раде у две смене.

У полудневном боравку рад са децом организује се у две смене: пре подне од 7-13 ч. са ужином у 10 ч., а после подне 12,30-18,30 ч. са ужином у 15ч.

Циљеви:

- организовати и спровести стручно планирану хигијенску исхрану свих корисника (правилна, биолошки исправна, задовољава дневне потребе организма, гастрономски прихватљива, по изгледу, укусу, конзистенцији), правилан временски распоред obroka:

за преподневну смену:

- доручак од 7-8 ч. , ужина у 10 ч. и ручак од 12-13 ч.

за поподневну смену:

- ручак од 14,30-15 ч., вечера 17,30-18 ч. и ужина 20-20,30 ч.
- планирање и праћење исхране и вођење евиденције о томе
- континуирани рад на унапређењу исхране
- учествовање на семинарима нутрициониста
- планирана набавка да се врши према важећем Закону о јавним набавкама
- побољшање услова рада објекта
- да се настави сарадња са Хигијенским заводом у Сомбору, ради редовне лабораторијске контроле obroka и брисева, са циљем систематског праћења квалитета исхране опште и личне хигијене у кухињским блоковима,
- да се настави сарадња са Ветеринарским специјалистичким институтом „Сомбор“

16) ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОСТВАРИВАЊА ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА УСТАНОВЕ

Евалуација и самоевалуација су саставни део васпитно образовног процеса у Установи и једно од најважнијих средстава за унапређивање програма и за повећање његове одрживости. Такође доприносе константном побољшању квалитета рада.

У нашој установи вредновање се врши:

на нивоу сваке васпитне групе,

на нивоу посебних програма који се реализује у одређеним групама

на нивоу целе Установе.

На нивоу сваке васпитне групе - Васпитач прати и процењује напредовање деце. Као најбољи показатељ за то служи радна књига васпитача и медицинских сестара-васпитача, посебно део који се односи на белешке о деци и дневне, недељне, етапне и тромесечне евалуације васпитно - образовног процеса. Такође је за то релевантна и драгоцене и друга документација васпитача и медицинских сестара(чек листе, видео записи, разни упитници и др, дечји и групни портфолио или пројектни портфолио).

На нивоу реализације појединих посебних програма, евалуација се врши по плану самог програма и на основу инструмената који се израђују.

На нивоу Установе: Тим за самовредновање у сарадњи са Тимом за обезбјеђивање квалитета и развој установе прати и координира реализацију предшколског програма , израду и коришћење инструмената за самовредновање у одговарајућим областима,

праћење реализације активности у оквиру постављених циљева из Предшколског програма , Развојног плана установе и Годишњег плана рада установе.

**ПРЕДСЕДНИК:
УПРАВНОГ ОДБОРА:**

ДИРЕКТОР:
ВЕСНА ЈОВОВИЋ
